

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum 22-01-2021
Betreft Aanbieding BuRO-advies risico's sierteeltketen + managementreactie IG-
NWWA hierop

directie Strategie
afdeling Beleid, planvorming
en instrumentontwikkeling

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contactpersoon
H. Maurice
h.maurice@nvwa.nl

Onze referentie
TRCNVWA/2021/356

Bijlagen
3

Geachte mevrouw Schouten,

Hierbij bied ik u het advies aan van de directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) over de risico's van de sierteeltketen en mijn inhoudelijke reactie op de aanbevelingen die de directeur BuRO aan mij heeft gericht.

Aanleiding

De sierteeltketen levert een diversiteit aan producten die in de maatschappij worden gewaardeerd. Er kunnen echter ook risico's voor planten, natuur, milieu, mensen en dieren ontstaan bij de import, veredeling, vermeerdering, productie en verhandeling van sierteeltproducten. BuRO heeft deze risico's beoordeeld en op basis daarvan de belangrijkste bevindingen vastgesteld, conclusies getrokken en adviezen opgesteld voor de inspecteur-generaal van de NWWA.

Conclusie

BuRO concludeert dat de sierteeltsector een grote bijdrage kan leveren aan de bescherming van gewassen en de natuur tegen schadelijke organismen en invasieve exoten. Naast de reguliere handel in sierteeltproducten kunnen ook burgers een rol spelen bij de introductie van schadelijke organismen, bijvoorbeeld als het gaat om introducties via reizigersbagage en pakketpost, of de aankoop van invasieve exoten als sierplant. De sector en overheden kunnen samen een bijdrage leveren aan verdere bescherming van de natuur tegen invasieve planten en meelifters door bijvoorbeeld de keuze van de aanplant of het nemen van maatregelen gericht op beperken of voorkomen van verspreiding. Evenzeer kunnen sector en overheden zorgdragen voor voorlichting aan burgers over risico's in de sierketen.

Risico's voor de plantgezondheid

De risico's van quarantaineorganismen (Q's) en nieuwe schadelijke organismen voor de sierteelt in verwarmde kassen en in de open lucht (incl. koude kas en plastic tunnels) zijn beoordeeld waarbij de grootste risico's voor de sierteelt ontstaan door:

- (i) introducties van Q's en nieuwe schadelijke organismen via de import van sierplanten, met name introductie van nieuwe, nog weinig of zelfs onbekende, schadelijke organismen en bekende schadelijke organismen via onbekende waardplanten;

- (ii) introductie van de boktorren *A. glabripennis* en *A. chinensis*, de bacterie *X. fastidiosa* en de Japanse kever *P. japonica* voor de handel en export van sierplanten;
- (iii) te late detectie van een uitbraak van een (potentieel) Q-organisme waardoor uitroeiing niet meer haalbaar is;
- (iv) het risico van de nematoden *M. chitwoodi* en *M. fallax* voor de handel en export van sierplanten;
- (v) de kans op introductie van vectoren van het *Tobacco ringspot virus* is onzeker. Het virus zelf is de laatste jaren meerdere malen in de teelt gevonden. Bij afwezigheid van natuurlijke vectoren kan het virus nog vrij eenvoudig worden geëlimineerd door vernietiging van besmette partijen. Bij introductie van een vector zal het risico van het virus toenemen.

Hoewel de EU-regelgeving erop gericht is risico's zoveel mogelijk te beperken kan aanscherping van de regelgeving gericht op import van planten een bijdrage leveren aan verdere beperking van risico's. Daarbij gaat het met name om het zoveel mogelijk uitsluiten van de aanwezigheid van schadelijke organismen op deze planten via de wijze waarop ze zijn opgegroeid. Van belang is bovendien dat telers en teeltadviseurs tijdig melding maken van detectie van (potentiële) quarantaineorganismen. Het bestaande surveysysteem op bedrijven die (sier)planten importeren levert een belangrijke bijdrage aan het fytosanitaire bewakingsprogramma van de NVWA (de fytobewaking), maar kan op sommige punten worden aangescherpt.

Risico's voor natuur en milieu

Risico's voor natuur en milieu kunnen ontstaan door (bewuste) introductie van exotische sierplanten en andere organismen en door toepassing van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Exotische sierplanten kunnen zich na verwildering invasief gedragen en een negatief effect hebben op de biodiversiteit. De import van sierplanten is de belangrijkste route via welke invasieve planten in Nederland worden geïntroduceerd. De huidige wetgeving op het gebied van invasieve exotische organismen biedt onvoldoende mogelijkheden om de natuur te beschermen tegen invasieve plantensoorten.

Voor het voorkomen en bestrijden van ziekten en plagen worden in de sierteelt biologische bestrijders en gewasbeschermingsmiddelen en biociden toegepast. Het uitzetten van uitheemse biologische bestrijders kan negatieve gevolgen hebben voor de biodiversiteit. Sinds 2005 mogen biologische bestrijders alleen nog worden toegepast indien de risico's voor de natuur als gering zijn ingeschat. Er is geen wettelijk toezicht op onderzoek naar nieuwe biologische bestrijders en de effectiviteit van inperkende maatregelen die instellingen en bedrijven nemen bij dergelijk onderzoek. Momenteel is er binnen de EU geen geharmoniseerd beoordelings- en toelatingsbeleid voor biologische bestrijders, terwijl deze organismen zich na uitzetten wel kunnen vestigen in de natuur en zich over de landsgrenzen heen kunnen verspreiden.

Toepassing van gewasbeschermingsmiddelen kan negatieve effecten hebben op het milieu. Oppervlaktewatermetingen van (residuen van) gewasbeschermingsmiddelen laten overschrijdingen van milieunormen zien. Met name zijn er risico's door het onjuist gebruik van middelen en van het gebruik van niet toegelaten middelen in de sierteelt. Het (illegaal) gebruik van middelen in de sector kan bijvoorbeeld tot schadelijke effecten bij bijen leiden. Geïntegreerde gewasbescherming kan mogelijk een bijdrage leveren aan het verminderen van risico's gerelateerd aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Risico's voor mensen en dieren

Toepassing van gewasbeschermingsmiddelen kan leiden tot gezondheidsrisico's voor met name mensen die werkzaam zijn in de sierteeltketen, bijvoorbeeld als er onvoldoende persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikt en/of bij niet naleving van de wetgeving. Het is onzeker in welke mate mens en milieu worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen uit derde landen.

Met import en invoer van sierteeltproducten kunnen voor mensen en dieren schadelijke organismen binnenkomen, maar de kans is relatief klein vergeleken met andere routes.

Sierplanten zijn niet bedoeld voor consumptie en bij inname kunnen gezondheidsrisico's door aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen en planttoxinen niet worden uitgesloten. Welke planten(delen) wel, en welke niet, geschikt zijn voor consumptie is voor burgers niet eenvoudig te beoordelen. Pollen van sierteeltgewassen kunnen leiden tot allergische reacties. Eetbare bloemen en planten(delen) die niet eerder in aanmerkelijke hoeveelheden werden geconsumeerd, moeten worden beoordeeld als nieuwe voedingsmiddelen door de European Food Safety Authority (EFSA).

Advies aan de IG NVWA

De risicobeoordeling van BuRO geeft een uitgebreid beeld van de risico's in de sierteeltketen. Op basis hiervan wordt aan mij een aantal aanbevelingen gedaan om de geïdentificeerde risico's te beperken. Alvorens hier inhoudelijk op in te gaan, merk ik op dat een deel van de aanbevelingen reeds een plaats heeft of opvolging geniet binnen de NVWA via regulier overleg (zoals bijvoorbeeld in de werkgroepen Fytobewaking en Eliminatiescenario's). Daarbij is het van belang de risico's en de daaraan gekoppelde aanbevelingen te bezien in het licht van de nu geldende wet- en regelgeving en de huidige inzet van toezicht- en handhavinginstrumenten om bepaalde risico's al te beperken. Niet naleving van wet- en regelgeving brengt (mogelijk) aanvullende risico's met zich mee. Inzet van effectieve en risicogerichte handhaving kan zulke risico's in beeld brengen en verminderen.

Mij wordt als volgt geadviseerd:

Aanbeveling 1

Dring er bij beleid op aan de EU-regelgeving voor de import van planten (planten bestemd voor opplant met uitzondering van zaden) aan te scherpen. Aanvullende importvereisten kunnen zijn:

- *de planten hebben gedurende hun gehele productietijd op een kwekerij gestaan, waarbij er een duidelijke afscheiding is tussen de kwekerij en de omgeving;*
- *de planten zijn onbeworteld of in vitro geteeld of uitsluitend gekweekt in door de EU toegestane groeimedia (een uitzondering zou gemaakt kunnen worden voor bollen, knollen en wortelstokken (van bepaalde herkomst) op basis van een risicobeoordeling);*
- *de planten zijn geïrrigeerd met water dat vrij is van schadelijke organismen.*

Het aanscherpen van importvereisten kan in algemene zin een grotere zekerheid bieden dat geïmporteerd materiaal volledig vrij is van schadelijke organismen. Ik ga graag het gesprek aan met beleid om op basis van deze risicobeoordeling van BuRO nader te verkennen of aanvullende importvereisten noodzakelijk zijn en hoe die het beste kunnen worden ingestoken:

- de NVWA zou in opdracht van beleid in EU-verband een voorstel kunnen indienen voor een dergelijke aanscherping. Dit kan alleen op basis van een concreet risico of nadere risicoanalyse. Een aanknopingspunt kan een

- aanstaande EFSA-opinie zijn ten aanzien van een derogatie op het huidige importverbod voor *Petunia*- en *Calibrachoa*-stekken uit derde landen. In het hieraan gerelateerde ontwerpbesluit worden de voornoemde importeisen genoemd. Zodra de EFSA-opinie en de derogatie van de Europese Commissie gereed zijn, kunnen deze gebruikt worden om deze vereisten te verbreden naar andere gewassen op basis van de ervaringen met dit dossier.
- de NVWA kan in haar surveyprogramma fyto-bewaking komende jaren extra aandacht besteden aan risicovol sierteeltmateriaal waarvan bekend is dat het niet aan één of meerdere van de voornoemde eisen voldoet. Afhankelijk van de resultaten kan vervolgens in EU-verband een voorstel ingediend worden voor aanscherping van de huidige EU-vereisten voor het specifieke product/gewas en herkomst.

De NVWA signaleert daarbij wel dat een aanscherping van de importeisen mogelijk nadelige gevolgen kan hebben voor de importmogelijkheden van sierteeltproducten en kan leiden tot strengere exporteisen door derde landen.

Tot slot, in aanvulling op voornoemde importeisen kan een aanvullende vereiste voor risicovol sierteeltplantmateriaal benoemd worden: het leveren van specifieke surveygegevens door het betreffende derde land van herkomst. Hierbij moet voldoende aangetoond worden welke gangbare plantenziekten regulier voorkomen (bijvoorbeeld virussen) in het derde land. Monitoring van gewassen/producten binnen productiesystemen in derde landen zouden deze plantenziekten moeten uitsluiten op de productielocatie. De afwezigheid van zulke organismen kan dienen als een extra indicator dat de gestelde importeisen effectief zijn.

Aanbeveling 2

Onderzoek samen met beleid wat nodig is om ervoor te zorgen dat telers en teeltadviseurs een vondst of verdenking van een (potentieel) quarantaineorganisme zo snel mogelijk melden bij de NVWA.

De NVWA onderschrijft het belang dat een vondst of verdenking van een quarantaineorganisme zo snel mogelijk gemeld wordt door telers en/of teeltadviseurs. Hiermee kan een uitbraak met beperkte middelen uitgeroeid worden om zo de plantgezondheid binnen onder andere de sierteeltketen te beschermen. Vanuit toezicht constateer ik dat retrospectief moeilijk concreet is vast te stellen of de meldplicht afdoende is of wordt opgevolgd. Ik ga met beleid het gesprek aan om te bezien of en, zo ja, hoe de meldingsbereidheid wellicht versterkt kan worden. Daarbij zal ook gekeken worden naar de bestaande mogelijkheden binnen het huidige handavingsbeleid.

Aanbeveling 3

Continueer de huidige surveys op bedrijven, en waar relevant hun omgeving, die (sier)planten importeren als onderdeel van het nationale fyto-sanitaire surveillanceprogramma (fyto-bewaking). Besteed vooral aandacht aan planten die in Nederland buiten worden geplant en aan nieuwe soort-herkomst-combinaties. Bepaal welk percentage van de geïmporteerde partijen via deze surveys wordt geïnspecteerd en welke partijen buiten de surveys vallen.

Ik zal de eerste twee punten uit deze aanbeveling opvolgen. Daarbij zal de NVWA binnen de bestaande relevante surveys waar nodig extra aandacht besteden aan plantmateriaal waarvan bekend is dat dit niet op een kwekerij heeft gestaan, of plantmateriaal waarbij er sprake is van aanhangende grond. In relatie tot het laatste punt van de aanbeveling zal ik met Naktuinbouw en het Kwaliteits-Controle-Bureau (KCB) onderzoeken of het redelijkerwijs mogelijk is om

een schatting te maken welk percentage van binnenkomende partijen geïnspecteerd wordt binnen deze surveys en welk percentage buiten de betreffende surveys valt. Daarbij wordt ook de samenstelling van de geïnspecteerde partijen geanalyseerd. Op basis van deze informatie kan de NVWA de inrichting van de surveys bijsturen waar nodig.

Aanbeveling 4

Blijf bij surveys naar (potentiële) quarantaineorganismen met name aandacht besteden aan de volgende organismen (en locaties/plantensoorten) en introductieroutes:

- *Anoplophora chinensis (Oost-Aziatische boktor) op bedrijven die planten importeren/invoeren uit landen waar het organisme voorkomt;*
- *Anoplophora glabripennis (Aziatische boktor) in de omgeving van locaties met verpakkingshout uit China;*
- *Popillia japonica (Japanse kever) in de omgeving van luchthavens;*
- *Xylella fastidiosa op bedrijven die waardplanten invoeren uit Zuid-Europa;*
- *Tobacco ringspot virus (TRSV, tabakskringvlekkenvirus) in sierteeltgewassen met een historie van TRSV-infecties;*
- *pakketpost en reizigersbagage.*

De benoemde organismen en introductieroutes krijgen momenteel al aandacht binnen de surveys en het toezicht van de NVWA. De NVWA zal deze werkwijze continueren in navolging van de aanbeveling.

Daarbij zal extra aandacht geschonken worden aan het signaleren van nieuwe/onbekende (potentiële) quarantaineorganismen. Daartoe zal een aantal gewassen/producten als risicovol aangemerkt worden, waarbij onderstaande omstandigheden als risicofactor worden beschouwd:

- teelt buiten (fysiek gesloten) kwekerijen. Hierbij kan gedacht worden aan boktorren en grotere insecten in algemene zin.
- aanhangende grond: monsternamen ten behoeve van toetsing op bodemgebonden organismen.
- (mogelijk) besmet water: aanwezige schadelijke organismen kunnen overgaan op plantmateriaal.

Bij herhaalde onderscheppingen van ongewenste organismen in deze gewassen/producten (bijvoorbeeld *Hirschmaniella*) kunnen derde landen gericht bevestigd worden op de teeltomstandigheden in het land van herkomst.

Aanbeveling 5

Onderzoek de effectiviteit en efficiëntie van verschillende surveillancemethoden, waaronder het gebruik van bestaande netwerken van vrijwilligers en professionals die veel in de natuur komen, om (potentiële) quarantaineorganismen en invasieve exotische organismen in een vroeg stadium te detecteren zodat uitroeiing nog haalbaar is en/of uitroeikosten beperkt blijven.

Deze aanbeveling van BuRO past in de lopende ontwikkeling binnen de NVWA van het gebruik van apps en andere middelen om (potentiële) quarantaineorganismen en invasieve exotische organismen sneller te detecteren en te melden bij het juiste loket. De voorgestelde "review" kan een startpunt zijn voor het gesprek over voors en tegens van bepaalde surveillancemethodieken en het aanhaken van de NVWA op deze netwerken en zal ik daarom in gang zetten.

Ik zal hierbij gebruik maken van de ervaringen met reeds lopende samenwerkingen zoals de samenwerking tussen de NVWA en stichting Anemoon (ANalyse Educatie en Marien Oecologisch ONderzoek) waarbij specialisten, hobbyisten en vrijwilligers vonden van appelslakken (*Pomacae*) aan de NVWA melden.

Aanbeveling 6

Dring er bij beleid op aan de wetgeving ten aanzien van invasieve exotische planten aan te scherpen. Risico's kunnen worden gereduceerd door voor Nederland invasieve soorten voor te dragen voor de Unielijst en door het instellen van een nationale lijst van invasieve soorten waarvoor een verbod op verkoop geldt en waarbij bij (onbedoelde) import noodmaatregelen getroffen kunnen worden.

Alleen planten die op de Unielijst staan en een aantal soorten die verboden zijn op basis van fytosanitaire regelgeving mogen niet worden geïmporteerd. De Unielijst wordt periodiek aangevuld met nieuwe risicosoorten. Indien het enkel een nationaal risico betreft kan alleen plaatsing op een nationale lijst aan de orde zijn, bijvoorbeeld om verkoop van een bepaalde soort te voorkomen. Cruciaal is dat hieraan de juiste risicobeoordeling ten grondslag ligt. BuRO adviseert over soorten die mogelijk op een nationale lijst of Unielijst geplaatst zouden moeten worden om verspreiding in de natuur te voorkomen. Ik zal er bij beleid op aandringen om dit instrumentarium te benutten om de risico's van invasieve exoten voor Nederland te beperken.

Aanbeveling 7

Dring er bij de sector op aan dat ze zelf meer verantwoordelijkheid neemt om import van invasieve planten en meelifters te voorkomen. Dit kan door het volgende op te nemen in kwaliteitssystemen:

- *de beoordeling op invasiviteit van te importeren sierplantsoorten;*
- *het beëindigen van import, kweek, handel en aanplant van bewezen (potentiële) invasieve soorten;*
- *het nemen van maatregelen om ongewenste meelifters bij de import van uitheemse planten, snijbloemen, materialen en grondstoffen te voorkomen;*
- *het nemen van maatregelen om verspreiding van invasieve organismen binnen Nederland, of via doorvoer en export te voorkomen;*
- *het geven van voorlichting aan consumenten ten aanzien van de risico's van invasieve plantensoorten.*

De sector heeft een eigen verantwoordelijkheid in het voorkomen van insleep van (wettelijk aangewezen) invasieve exoten, waaronder meeliftende zaden en gewassen, en de wijze waarop ze dat doet. Ik spreek de sector met regelmaat op deze verantwoordelijkheid aan in regulier overleg en zal dat blijven doen. Ik zal daarbij specifiek aandacht vragen voor het voorkomen van (ongewenste) import van (nog) niet gereguleerde, potentieel invasieve exoten.

Aanbeveling 8

Dring er bij lokale overheden, zoals provincies en gemeenten, op aan dat zij verspreiding van invasieve planten helpen voorkomen door:

- *het niet aanplanten van deze soorten,*
- *voorkomen van onbedoelde verspreiding, bijvoorbeeld via werkinstructies voor groendienst en aanbestedingen voor de inrichting en beheer van openbare ruimte,*
- *particulieren te informeren over de risico's van invasieve exoten.*

Provincies zijn verantwoordelijk voor het opstellen van beheerplannen. Hierin wordt opgenomen welke soorten worden bestreden, welke worden beheerd en waar geen actie op hoeft te worden genomen. Samen met de gemeentes en terreinbeheerders worden plannen van aanpak voor beheer en bestrijding opgesteld. Ik zie niet primair een rol voor de NVWA bij het beheer van invasieve exoten in de natuur omdat de taken op dit gebied decentraal zijn belegd. Wel zal

ik aandacht vragen bij beleid voor het versterken van de bewustwording bij en door lokale overheden (bijv. richting uitvoerders en burgers) waar het gaat om het voorkómen dat ongewenste invasieve soorten worden aangeplant en verspreid (preventie).

Aanbeveling 9

Dring er bij beleid op aan om wettelijk vast te leggen dat import en transport van en onderzoek naar nieuwe, nog niet toegelaten, uitheemse biologische bestrijders alleen mag worden uitgevoerd met een vergunning en onder inperkende voorwaarden, zodat de organismen niet kunnen ontsnappen. Gebruik voor het verlenen van de vergunning de richtlijnen van 'International Standard of Phytosanitary Measures No. 3'.

BuRO geeft aan dat het inzetten van uitheemse biologische bestrijders een risico kan betekenen voor de biodiversiteit als deze organismen ontsnappen. Sinds 2005 is er een verplichting dat uitheemse bestrijders alleen toegepast mogen worden als het risico voor de biodiversiteit als gering wordt ingeschat. Deze toetsing vindt plaats door een vergunningprocedure die is belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) waarbij de inhoudelijke toetsing wordt uitgevoerd door de NVWA. Dat ontsnappen een reëel risico is, blijkt uit het feit dat van de achttien tot dusver toegelaten uitheemse bestrijders er inmiddels negen in het Nederlands Soortenregister (NSR) staan vermeld als "in het wild in Nederland waargenomen exoot" of als "verwachte exoot".

Voor locaties waar onderzoek naar nieuwe biologische bestrijders plaatsvindt, is er sprake van bijzondere omstandigheden omdat niet alle onderzochte soorten ook daadwerkelijk gebruikt gaan worden. Dit pleit voor een (aangepast) vergunningen-regime om enerzijds de risico's voor de biodiversiteit te borgen, maar anderzijds deze vorm van onderzoek niet te frustreren. Ik ben er daarom voorstander van dat eerst een inventarisatie wordt gedaan van de soorten waaraan de afgelopen jaren in Nederland onderzoek is verricht, waarbij wordt nagegaan hoe groot het risico bij ontsnappen daarvan voor de biodiversiteit is gebleken. Dit om de ernst van de problematiek en daarmee de noodzaak tot specifieke wettelijke regulering beter te kunnen duiden. Ik zal als eerste de contouren van een dergelijke inventarisatie opstellen. Ik ondersteun de aanbeveling dat eventueel gesignaleerde risico's dan afdoende (wettelijk) ingeperkt moeten worden, bijvoorbeeld middels een vergunningsprocedure.

Aanbeveling 10

Dring er bij beleid op aan om binnen de Europese Unie te pleiten voor een geharmoniseerd beoordelings- en toelatingsbeleid voor biologische bestrijders.

BuRO geeft aan dat het toelatingskader beoordeling en toelating nationaal is ingeregeld. Ontsnapte biologische bestrijders houden zich echter niet aan landsgrenzen binnen de EU. Dat betekent dat biologische bestrijders die zijn toegelaten in de ene EU-lidstaat zich ook zouden kunnen verspreiden naar andere EU-lidstaten waar deze niet wenselijk zijn vanwege risico's voor de biodiversiteit. Binnen EPPO, de European and Mediterranean Plant Protection Organization, zijn wel reeds een aantal standaarden ontwikkeld die bijdragen aan een geharmoniseerd beoordelings- en toelatingsbeleid voor biologische bestrijders binnen de EU. De NVWA neemt actief deel aan het EPPO-Panel dat betrokken is bij de ontwikkeling van deze standaarden.

Ik zal tegen die achtergrond met beleid afstemmen of de genoemde risico's daarmee vooralsnog afdoende geborgd zijn.

Aanbeveling 11

Breng dit advies van BuRO actief onder de aandacht van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Inspectie voor de Leefomgeving en Transport. Zet tevens in op een gezamenlijke aanpak gericht op optimalisatie van een kennisgedreven en risicogerichte naleving van de wet- en regelgeving van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteeltketen.

BuRO signaleert dat er mogelijk gezondheidsrisico's kunnen ontstaan als gevolg van de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen voor personen die werkzaam zijn in de sierteeltsector. De NVWA is bevoegd toezichthouder voor de wetgeving ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op primaire bedrijven. Een onderdeel daarvan is het toezien op het juist uitvoeren van de wettelijke gebruiksvoorschriften, inclusief daarin opgenomen veiligheidsvoorschriften.

De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW) is ten algemene belast met het toezicht op arbeidsomstandigheden en dus ook de arbeidsomstandigheden die samenhangen met het gebruik en de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Uit de risicobeoordeling blijkt dat werkgevers in de sierteelt hier niet altijd volledig hun verantwoordelijkheid oppakken, maar dat daar wel een verbeteringstraject is ingezet. In voorkomende gevallen doen inspecteurs van de NVWA melding van hun bevindingen aan de ISZW.

Ik zal dit BuRO-advies onder de aandacht brengen van de ISZW en een gesprek entameren hoe de ISZW en de NVWA de wederzijdse afstemming kunnen optimaliseren over het kennisgedreven en risicogebaseerd toezicht houden en handhaven van de wet- en regelgeving rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteeltketen.

De Inspectie Leefomgeving en transport (ILT) heeft geen rol als het gaat om het toezicht op gebruik en toepassen van gewasbeschermingsmiddelen op primaire sierteeltbedrijven, dus ook niet ten aanzien van toepassingsvoorwaarden, hetgeen ook is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst met de ILT. Wel kan onvoldoende naleving van de wet- en regelgeving op primaire bedrijven risico's opleveren voor het grond- en oppervlaktewater en, in het verlengde daarvan, voor de kwaliteit van drinkwater. De risicobevindingen raken daarmee ook aan het werkveld van de ILT (o.a Drinkwaterbesluit) en ik zal deze risicobeoordeling daarom ook ter informatie met de ILT delen.

Aanbeveling 12

Ga middels een verkenning na wat de aard en hoeveelheid van residuen van gewasbeschermingsmiddelen is op sierteeltproducten afkomstig uit derde landen om een inschatting te kunnen maken van de risico's van deze residuen voor mens en milieu.

BuRO geeft aan dat er mogelijk een risico is voor personen die in aanraking komen met sierteeltproducten uit derde landen. Met name wijst de risicobeoordeling hier op de landen Ethiopië en Kenia, van waaruit substantiële volumina sierteeltproducten naar Nederland geëxporteerd worden. Gegevens over mogelijke risico's verbonden aan sierteeltproducten zijn echter deels verouderd en/of fragmentarisch zoals ook blijkt uit het geciteerde Belgische onderzoek. Hieruit komen ook andere landen naar voren, echter het kan zijn dat het alleen om doorvoer via die landen gaat.

Ik zal binnen de NVWA een verkennende inventarisatie laten doen naar residuen op geïmporteerde sierteeltproducten die past binnen het kennisgedreven en risicogericht inspecteren. In aanloop hier naartoe moet dan wel eerst duidelijk zijn

om welke stoffen of stofgroepen het gaat en welke referentiewaarden gebuikt kunnen worden om de aard en de omvang van de risico's voor mens en milieu verder te duiden. Ik zal in overleg met BuRO deze inventarisatie verder vormgeven.

Aanbeveling 13

Onderzoek de noodzaak voor, en de mogelijkheden van, (verplichte) etikettering van (eetbare) bloemen en andere planten(delen) die als voedingsmiddel worden aangeboden. Een dergelijke etikettering zal dan duidelijk moeten maken dat het om voedingsmiddelen gaat die veilig kunnen worden geconsumeerd en waarop toezicht kan worden gehouden door de NVWA.

BuRO wijst er in haar risicobeoordeling op dat binnen de sierteeltketen steeds vaker producten worden gekweekt en verhandeld voor consumptie. Consumptie van deze producten kan mogelijk resulteren in een (verhoogd) risico vanwege mogelijk aanwezige toxische stoffen of residuen van gewasbeschermingsmiddelen in de sierplant(producten). BuRO stelt dat het voor de consument echter niet eenvoudig is om te beoordelen welke plant(delen) wel, en welke niet, geschikt zijn voor consumptie. Een verplichte etikettering voor sierteeltproducten die als voedingsmiddel worden aangeboden zou hierin meer duidelijkheid kunnen bieden. Ik merk op dat ter consumptie aangeboden sierteeltproducten moeten voldoen aan het geldende wettelijke kader van hetzij voedingsmiddelen dan wel de zogenaamde "nieuwe levensmiddelen" (Verordening EU 2015/2283), waarbij voor voorverpakte producten ook een algemene etiketteringsverplichting geldt. Ik zal de minister voor MZS vragen met de NVWA en de sector in gesprek te gaan over de vraag hoe de gewenste duidelijkheid voor de consument kan worden geboden.

Het BuRO-advies, mijn managementreactie daarop en het bijgevoegde vakbericht worden uiterlijk op 1 februari 2021 openbaar gemaakt op de website van de NVWA.

Een gelijkkluidende brief heb ik aan de minister voor MZS toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. M.A. Ruys
Inspecteur-Generaal a.i. NVWA